

Jugovo jezero

JEZERA Zelengore

Obišli smo Zelengoru terencem i biciklima i uverili se da su oni koji tvrde da je Zelengora sa svojim ledničkim jezerima najlepša planina BiH – potpuno u pravu! Ako krenete našim stopama, za nekoliko dana videćete ono najlepše na ovoj planini. Evo kako...

Pitomine
Paleškog
kanjona

Nacionalni park „Sutjeska“ je popularno odredište planinara i drugih ljubitelja prirode, čije najpoznatije atrakcije poput Maglića, Trnovačkog jezera i prašume Perućice tokom letnje sezone privuku na hiljade posetilaca iz svih krajeva Evrope. Ono što, međutim, mnogima promakne jeste deo parka koji se nalazi na levoj obali kanjona Sutjeske – planinska prostranstva Zelengore.

Na prvi pogled diskretnija, nešto manje dramatičnog

reljefa u odnosu na Volujak i Maglić, Zelengora traži da joj se potpuno otvorite pre nego što osetite njenu jedinstvenu lepotu, koja proizilazi iz savršenog balansa šuma vrlo raznovrsnog sastava, brojnih ledničkih jezera (Zelengora je planina sa najviše jezera u BiH), nepreglednih pašnjaka i oštrog krša njenog centralnog grebena, koji predstavlja kontrast bujnom zelenilu koje ga okružuje. Pitoma i divlja u isto vreme, Zelengora će vas u leto podariti beskrajnim po-

ljima borovnica i šumskih jagoda, a u jesen raznovrsnim izborom gljiva. I Zelengora ima svoje kanjone, od kojih su najdramatičniji kanjon Hrčavke i Treskavac, ali i kanjoni Vrbničke reke, Govze i Oteše zaslužuju pažnju.

Naravno, ono što posetioce na Zelengori najviše privlači jesu njena jezera; u istočnom delu planine to su Donje i Gornje bare, u centralnom delu Orlovačko i Jugovo jezero, nešto više prema severoistoku Zeleno i Cr-

no, a na zapadu to su Štirinsko i Kotlaničko jezero. Područje obuhvaćeno Nacionalnim parkom na zapad se prostire do Jugovog i Orlovačkog jezera.

Tri trase

Mi smo u ovom vodiču pripremili tri trase za obilazak Zelengore 4x4 vozilom: trasu koja vodi od Tjentišta uzbrdo ka Donjim barama, a zatim i ka Ljubinom grobu, kroz sliv reke Hrčavke koja čini samo srce Zelengore, kao i dve trase, jednu sever-

nu i jednu južnu, kojima možete obići glavni masiv Zelengore i stići do Orlovačkog jezera, ali uz put možete da vidite i druge atrakcije, poput kanjona Vrbničke reke ili Pašine poljane. Polazna tačka sve tri trase je na raskrsnici kojom se od hotela „Mladost“ izlazi na magistralu, tako da je to mesto na kojem treba da poništite svoje brojače kilometraže.

Prvo ćemo vas povesti „radarom“ ka jezeru Donje bare, koje predstavlja jedinstvenu oazu bujne prirode i

Na jezeru Donje bare može da se iznajmi brvnara

Podrška biciklistima pri izlasku na Ljubin grob

jedno je od toplijih jezera na ovoj planini, u kojem je kupanje tokom leta izuzetno zadovoljstvo. Put vodi asfaltom uzbrdo sa samog Tjentišta ka spomeniku na Ozrenu, prolazeći pored naplatne rampe (cena ulaznice po osobi pet KM, uz doplatu od tri KM za vozilo), da bi se na osmom kilometru odvojio desno na makadam koji se lagano spušta ka gornjem toku kanjona Hrčavke, ulazeći u samo srce parka. Na 12 km od starta put se račva; mi smo za vas prvo odabrali

izlet do jezera Donje bare, nakon čega će vas radar vratiti do ove raskrsnice i odvesti ka lokalitetu Ljubin grob, u srcu Trebove planine, odatište ka spomeniku na Ozrenu, prolazeći pored naplatne rampe (cena ulaznice po osobi pet KM, uz doplatu od tri KM za vozilo), da bi se na osmom kilometru odvojio desno na makadam koji se lagano spušta ka gornjem toku kanjona Hrčavke, ulazeći u samo srce parka. Na 12 km od starta put se račva; mi smo za vas prvo odabrali

Tunel na putu
kroz kanjon
Vrbničke reke

Planinska kuća na Pašinoj poljani

od zaostalih mina, više informacija možete dobiti u upravi NP). Brvnara na Donjim barama je sjajno mesto za prenočište ili duži boravak, ukoliko preferirate ostanak u divljini u uslovima savršenog mira.

Severno ili južno do Orlovačkog

Do Orlovačkog jezera na suprotnoj strani glavnog grebena možete da stignete na dva načina – severnom trasom (Tjentište – Pašina poljana – Orlovačko jezero) ili južnom trasom (Tjentište – Krna jela – Orlovačko jezero). Ako niste raspoloženi za previše „of-road“ uzbuđenja ili ne posedujete neki bolje opremljen terenac (minimum reduktor i gume MT klase), preporučujemo vam da pratite južni radar, jer će vas on do Jugovog i Orlovačkog jezera dovesti putem koji, uz malo opreza mestimično, može da savlada i putnički automobil (a i trasa je kraća).

Severna trasa će vam, ukoliko ste rešeni da njome stignete do samog Orlovačkog jezera, u završnici zadati dosta uzbuđenja i možda učiniti prolazak neizvesnim. Razlog za to je loša veza Paleškog kanjona sa putem Kalinovik – Orlovačko jezero, gde na potezu od poslednjih 300-400 metara normalan makadamski put jednostavno ne postoji, delujući da je u pitanju čorsokak. Na tom delu se prilično intenzivno eksploatišu šuma, tako da su broje

Mogućnosti smeštaja na Zelengori

Iako je u pitanju područje nacionalnog parka, smeštajni kapaciteti na Zelengori su skromni, gotovo nepostojeći. Centar turizma je svakako Tjentište, gde se nalazi i jedini hotel (hotel „Mladost“ možete dobiti na telefon ++387 58 233-118), kao i uprava Nacionalnog parka i info centar, kao polazna tačka za svako istraživanje NP. Ovde možete da angažujete i vodiča (telefon NP na koji možete dobiti sve informacije je ++387 58 233-102), kao i da rezervišete neku od brvnara u vlasništvu NP, koje postoje na jezerima Donje bare i Orlovačkom (kapacitet do šest osoba, cena dnevnog najma 100 KM). Kampovanje u parku dozvoljeno je samo u kampu na Sutjesci ispod hotela „Mladost“ (kompletna infrastruktura sa mokrim čvorom i toplom vodom, na drugoj obali Sutjeske nalazi se i najveći bazen na svetu), kao i na Orlovačkom jezeru. Izuzetno, uz dozvolu uprave NP, može da se kampuje i na jezeru Donje bare, uz pridržavanje mera predostrožnosti (strogo zabranjeno loženje vatre). Uz mogućnost privatnog smeštaja na Tjentištu i obližnjim selima, zanimljivo je pomenuti i planinsku kuću na Pašinoj poljani (koja se nalazi van granica Nacionalnog parka), koja se može iznajmiti za veće grupe u dogovoru sa vlasnicima (Tara Raft, tel. +387 66 711-757), jer nije stalno otvoren (više podataka o objektu i uslovima najma možete naći na sajtu www.tara-raft.com/planinski-turizam.html).

Paleške vlake

Vlake se od sezone do sezone pomeraju po nekoliko stotina metara napred ili nazad, tako da treba ustanoviti koja je trenutno prohodna – dobro je prvo proći pešice i proveriti da nema na trasi oborenih stabala. S obzirom na to da su strmine ekstremne (i do 100 %), prolaz njima je moguć samo za snažna vozila sa reduktorom, opremljena gumama sa krupnim kramponima i sa klirensom od minimum 23-24 cm, a i to samo u slučaju da izvesno vreme nije bilo padavina, tako da je podloga potpuno suva (tu bi svako zanošenje i proklizavanje moglo da se završi prevrtanjem). Iako je u pitanju veoma kratak uspon, savetujemo da prolaženju ovog dela pristupite sa maksimalnom ozbiljnošću i da, ukoliko niste sigurni da to vi i vaše vozilo možete, odustanete.

Noć u kampu na Orlovačkom jezeru

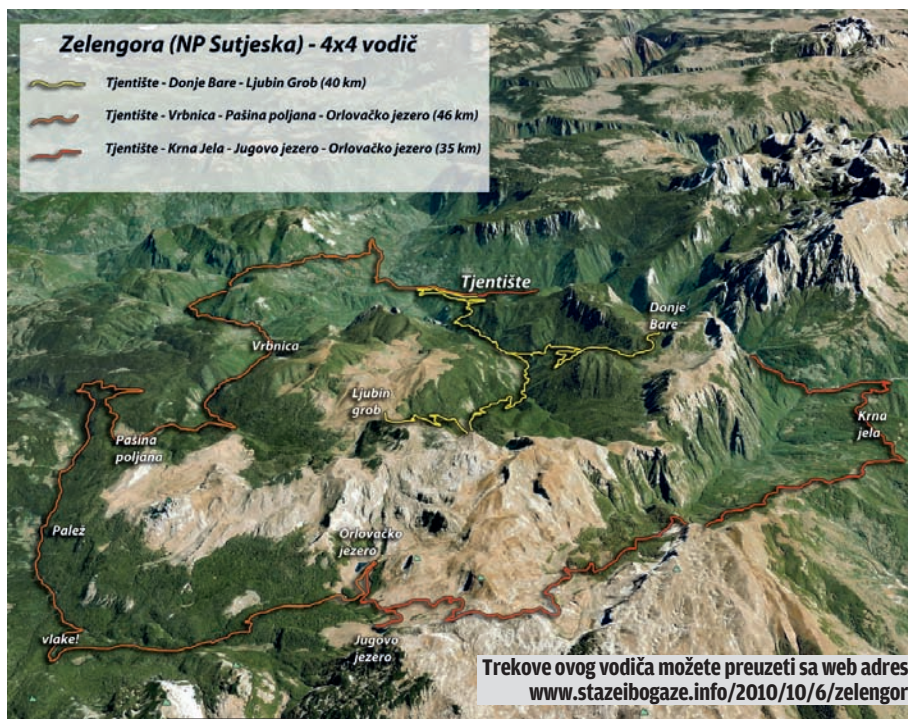
šumske vlake koje povezuju ova dva makadamska puta. Ikoliko meteorološki uslovi ne dozvoljavaju prolaz ovim vlakama (recimo, tlo je previše vlažno, tako da je pokušaj savladavanja ekstremnih strmina rizičan) moraćete da se spustite niz kanjon Govze do Jeleča i odatle uhvatite put ka Kalinoviku koji će vas kasnije

spojiti na put ka Orlovačkom jezeru. U pitanju je veliko zaobilazanje, ali i jedina potpuno bezbedna alternativa. Na osnovu satelitskih snimaka može se naslutiti da postoji i mogućnost prolaska od Pašine poljane ka katunu Videž i ka Orlovačkom jezeru, ali pošto tu varijantu nismo proverili, ne možemo da vam je preporučimo.

Ovaj severni radar čak i ne mora nužno da se posmatra kao put ka Orlovačkom jezeru; prolazak kroz selo Vrbnicu, kao i istoimeni kanjon, mogućnost pristupa Zeleonom i Crnom jezeru (produžite nekoliko kilometara pravo od tačke na Vrbičkoj reci gde put ka Pašinoj poljani skreće desno), poseta Pašinoj poljani ili kanjonu Paleža već su sami za sebe vredni sadržaji i prirodne znamenitosti na čije istraživanje može da se potroši i više dana. Prostor na sever od ove trase, ka Ruda planini i Leliji, predstavlja izvanrednu dopunu boravka na Zelengori.

Koliko dana je potrebno da upoznate Zelengoru? Vikend je svakako prekratko vreme da vidite i doživite sve što ova planina može da ponudi. Vaše terensko vozilo samo je odlično sredstvo da brzo stignete sa kraja na kraj ove izuzetno dinamične i raznovrsne planine, ali da biste je upoznali na pravi način, nemojte se ustručavati od višednevnih treking turar. Koliko god vremena joj posvetili, Zelengora je planina koja će vas vući da joj se još koji put vratite.

A. Veljković
Fotografije: A. V.

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)
Start	0,0 / 0,0
Levo	2,0 / 2,0
Pravo	1,0 / 3,0
Pravo	4,25 / 7,25
Polulevo	3,75 / 11,0
Polukrug	8,9 / 19,9
Oštro levo	8,9 / 28,8
Desno	3,35 / 32,15
Kraj	7,35 / 39,5

*Ako imate malo jači terenac s reduktorom možete da skrenete oštro levo uzbrdo i da se popnete do spomenika. Možete da produžite i još nekoliko kilometara pravo, do brojnih katuna na Trebovoj planini

Radar 1: Tjentište - Donje bare - Ljubin grob

Opis manevara
Polazak od raskrsnice prilaznog puta hotela "Mladost" magistralom ka severu.
Skretanje levo na put ka Ozrenu i Donjim barama.
Naplatna rampa (ulaznice za NP).
Odvajanje od asfalta na makadamski put ka kanjonu Hrčavke.
Držite levi put ka Donjim barama.
Kraj puta iznad jezera Donje bare (pristup kućici betoniranim stepenicama).
Skretanje levo na put ka dolini Hrčavke i dalje ka Trebovoj planini
Držite desni put.
Proširenje na putu ispod Ljubinog groba pogodno za parking.*

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)
Start	0,0 / 0,0
Oštro levo	6,85 / 6,85
Polulevo	4,9 / 11,75
Poludesno	0,15 / 11,9
Pravo	5,1 / 17,0
Oštro desno	7,9 / 24,9
Pravo	1,8 / 26,7
Poludesno	0,55 / 27,25
Levo	4,35 / 31,6
Pravo	2,55 / 34,15
Pravo	1,8 / 35,95
Pravo	1,45 / 37,4
Desno	2,6 / 39,6
Levo	1,0 / 40,6
Pravo	1,95 / 42,55
Levo	3,1 / 45,65
Kraj	0,65 / 46,3

Radar 2: Tjentište - Vrbnica - Pašina poljana - Orlovačko jezero

Opis manevara
Polazak od raskrsnice prilaznog puta hotela "Mladost" magistralom ka severu.
Skretanje sa magistrale na makadamski put ka Vrbnici.
Držite levo.
Držite se glavnog puta koji lagano zavija desno, ulazeći u kanjon.
Ostanite na putu koji drži levo (sporedni put se spušta desno dole).
Skrenite preko reke desno (put za Pašinu poljanu).
Prolazite pored planinske kuće na Pašinoj poljani.
Držite se glavnog puta koji lagano skreće desno.
Na raskršću se držite levog puta.
Izbijate na kvalitetniji put, produžite pravo.
Desno uzbrdo se odvaja put, vi produžavate pravo.
Na novom ukrštanju vi još uvek držite pravo.
Desno uz vlak. Strmo, oprez! *
Izbijanje na put Kalinovik - Orlovačko jezero, idite levo.
Solidan put se odvaja levo, vi produžavate kamenitim putem pravo.
Skretanje levo ka Orlovačkom jezeru. Možete da odaberete i sledeće skretanje.
Stigli ste do ruševina planinarskog doma na Orlovačkom jezeru.

*Proverite pešice koja je od nekoliko vlaka na ovom prostoru koje izbijaju na put Kalinovik - Orlovačko jezero trenutno prohodna

MANEVAR	Prethodna tačka/ukupno (km)
Manevr	Prethodna tačka / ukupno (km)
Start	0,0 / 0,0
Oštro desno	13,05 / 13,05
Desno	5,6 / 18,65
Pravo	1,55 / 20,2
Pravo	1,1 / 21,3
Oštro levo	10,95 / 32,25
Polukrug	0,85 / 33,1
Levo	0,85 / 33,95
Poludesno	0,45 / 34,4
Kraj	0,8 / 35,2

Radar 3: Tjentište - Krna jela - Jugovo jezero - Orlovačko jezero

Opis manevara
Polazak od raskrsnice prilaznog puta hotela "Mladost" magistralom ka jugu.
Skrećete oštro desno strmo uzbrdo na put ka Krnjoj jeli.
Izbijate na put koji vodi od Čemernog i skrećete desno.
Sporedni put se odvaja levo, produžavate glavnim putem pravo.
Put za selo Previja odvaja se levo, vi produžavate glavnim putem.
Skrećete oštro levo ka Jugovom jezeru.
Kraj puta pored Jugovog jezera okrećete i produžavate.
Ponovo se uključujete na put ka Orlovačkom jezeru.
Skretanje ka Orlovačkom jezeru.
Stigli ste do ruševina planinarskog doma na Orlovačkom jezeru.